

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

Анотація. У публікації розглядаються проблеми розвитку екологічних підприємств. Визначено, що необхідно вивчати нові підходи до еколого-економічного управління підприємствами. Виокремлені критерії оцінки підприємства з точки зору його екологічної чистоти. Виділені принципи створення екологічно чистого підприємства.

Ключові слова: екологічне підприємство; економічна діяльність; екологічна чистота; екологічні норми підприємства; екологічний розвиток.

PROBLEMS OF ENVIRONMENTAL ENTERPRISE MANAGEMENT

Abstract: The publication considers the problems of development of ecological enterprises. It is determined that it is necessary to study new approaches to ecological and economic management of enterprises. The criteria for assessing the enterprise in terms of its environmental friendliness are identified. The principles of creating an environmentally friendly enterprise are highlighted.

Keywords: ecological enterprise; economic activity; ecological purity; ecological norms of the enterprise; ecological development

Екологічно чисте підприємство – це характерний суб'єкт економічної діяльності, який спрямований на вирішення комплексних проблем за економічним, екологічним та соціальним напрямками. Сучасний економічний розвиток здійснюється в умовах глобальної екологічної кризи, обумовленої антропогенними і техногенними чинниками. Вплив підприємницької діяльності на довкілля досягнув критичної точки, як наслідок екологічна криза може перетворитися на катастрофу світового масштабу, що визначає об'єктивну необхідність змістовного переосмислення взаємодії сучасних процесів виробництва та навколишнього природного середовища, а також обґрунтування нових підходів до еколого-економічного управління підприємствами.

Критерії оцінки підприємства з точки зору його екологічної чистоти:

1. Виробництво чистої продукції. Включає в себе товари споживання, які роблять незначний вплив на навколишнє середовище як у процесі їх споживання, так і у процесі їх залишкової утилізації. Поняття «екологічно чистий продукт» може бути використано для визначення харчових продуктів та виробів інших сфер промисловості.
2. Впровадження чистих виробничих процесів. Саме високі технології визначають ступінь конкурентоспроможності як окремих підприємств, так і держав на світовому ринку.
3. Технології переробки та регенерації відходів. Скорочення відходів, яке досягається шляхом переробки залишкових речовин та побічних продуктів під час виробничого циклу.
4. Заміна виробництва. Включає в себе ті розробки, при яких знижується споживання сировинних матеріалів у процесі виробництва.
5. Скорочення затрат на виробництво. Включає в себе ті інновації, суть яких зводиться до заміни матеріалів, що негативно впливають на навколишнє середовище, на більш безпечні.
6. Впровадження енергозберігаючих технологій. Це той вид технологій, при яких захист навколишнього середовища досягається за рахунок зниження споживання енергії: під час виробничого циклу або під час споживання готової продукції.
7. Випуск чистої продукції, яка модифікує виробничі процеси інших фірм. Під цією категорією слід розуміти ту продукцію, яка спричиняє позитивний вплив на навколишнє середовище під час її застосування в інших виробничих процесах.

Принципи створення екологічно чистого підприємства:

– принцип екологічної зумовленості, тобто спрямованості екологічно чистого підприємства на підтримку або підсилення сталості екосистем. У відповідності з ним економічні механізми повинні

створювати умови щодо заохочення підприємців для одержання прибутку за рахунок поліпшення екологічних результатів;

– принцип економічної доцільності, який передбачає заохочення суб'єктів екологічно чистого підприємства для досягнення природоохоронних цілей найбільш ефективними шляхами;

– принцип гласності передбачає відкритість та доступність для суспільства всієї інформації про діяльність екологічно чистого підприємства. Цей принцип ініціює просування товарів та послуг на ринку, дає можливість споживачам різного рівня, починаючи з підприємств-забруднювачів природного середовища і закінчуючи пересічними людьми, мати повну інформацію про екологічну якість товарів та послуг, щоб приймати остаточне рішення про доцільність придбання товарів та послуг на ринку;

– принцип системності враховує умову, що економічно вигідні зони знаходження екологічно чистого підприємства повинні охоплювати весь життєвий цикл виробництва та послуг.

Виконання та дотримання екологічних норм підприємством – це дуже складний та фінансово затратний механізм, що є вкрай необхідним на сьогодні елементом культури виробництва, та не менш значущим за напрямки з охорони праці, дотримання технологічного регламенту роботи агрегатів та механізмів, медичного обслуговування працівників тощо. У деяких аспектах дотримання екологічних норм, екологічної культури виробництва, вдосконалення впроваджених екологічних Стандартів цей напрямок може стати важливішим за інші, оскільки впливає на фінансову складову підприємства, його репутацію, соціальну довіру та гарантовану суспільству екологічну безпеку.

Слід також зазначити, що впроваджені підприємством Стандарти та екологічні норми без подальшого вдосконалення та їх виконання – це теорія, яка потрібна лише для досягнення миттєвого результату, наприклад, отримання фінансової допомоги або інвестування від міжнародних організацій, але це дуже ненадійний та загалом руйнівний шлях.

Стратегією діяльності в Україні на період 2018-2023 Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР), розділом Екологічні та Соціальні наслідки визначено, що: 1) Збереження біорізноманіття та стале управління живими природними ресурсами. Банк буде підтримувати розвиток і впровадження практики сталого управління та збереження біорізноманіття у проектах у секторах сільського та лісового господарства, іригації; 2) Фінансові установи-посередники: мають забезпечити наявність у партнерських фінансових установ належної спроможності в екологічній та соціальній сфері, а також відповідних процедур ризик-менеджменту; 3) Моніторинг і нагляд: передбачає працювати з існуючими клієнтами над моніторингом екологічних і соціальних показників та вирішенням історичних проблемних питань, пов'язаних з портфелем Банку. Необхідне технічне співробітництво для покращення стандартів і практики захисту довкілля та моніторингу промислових викидів [1].

Невиконання вимог фінансових зобов'язань з екологічного напрямку, призведе до прямого визначення дефолту підприємства з відповідними подальшими негативними наслідками. Таким чином, для недопущення цього, на підприємстві необхідні досвідчені екологи, які мають належні повноваження та можливість безпосередньої взаємодії з топ-менеджментом.

Важливою новиною у сфері охорони навколишнього природного середовища є прийняття Верховною Радою України 28.02.2019 року Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 р.», який набрав чинності з 01.01.2020 року [2]. Він визначає основний вектор та етапи реалізації державної екологічної політики. На законодавчому рівні визнано, що процеси глобалізації та суспільних трансформацій підвищили пріоритетність збереження довкілля, а отже, потребують від України вжиття термінових заходів. Протягом тривалого часу економічний розвиток держави супроводжувався незбалансованою експлуатацією природних ресурсів, низькою пріоритетністю питань захисту довкілля, що унеможливило досягнення збалансованого (сталого) розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про найважливіші та найбільш проблемні завдання екологів підприємств. URL: <https://ecology.ua.com/news/pro-nayvazhlyvishi-ta-naybilsh-problemni-zavdannya-ekologiv-pidpryemstv>.
2. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 р.». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>.

Герасименко Юлія Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент, кафедри статистики і економічного аналізу, Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, Харків, e-mail: gerasimenkou04@gmail.com

Herasymenko Yuliia S. – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Department of Statistics and Economic Analysis, Kharkiv National Agrarian University named after V.V. Dokuchaeva, Kharkiv, e-mail: gerasimenkou04@gmail.com